



Qorti tal-Appell Kriminali

Onor. Imħallef Dr. Edwina Grima LL.D.

Appell Nru: 3095/2024

Il-Pulizija

Vs

Dolores Sammut Bonnici,

Illum, 6 ta' Dicembru 2024

Il-Qorti,

Rat l-imputazzjonijiet dedotti kontra l-appellanti, Dolores Sammut Bonnici, detentriċi tal-karta tal-identita' Maltija bin-numru 361654(M), akkużata quddiem il-Qorti tal-Magistrati (Malta) bħala Qorti ta' Ĝudikatura Kriminali talli fid-19 ta' Frar 2024 għall-habta ta' 10:48hrs, fi Triq is-Salib tal-Imriehel, Birkirkara, bħala persuna fil-kapaċita' tagħha li fil-hin tal-għemil tar-reat kont direttur, manager, segretarju jew uffiċjal iehor simili tal-korp jew għaqda, jew kienet tidher li qed tagħixxi f'dik il-kariga għan-nom ta' *Green Skip Services Ltd* :

1. Ġieġħlet, halliet jew ippermettiet li l-vettura Nru. GRN-015 tinstaq minn Nadheer Kumbassery Abubaker mingħajr ma kellu liċenzja tas-sewqan mill-Awtora' dwar it-Trasport ta' Malta,
2. U talli saq l-istess vettura mingħajr ma kien kopert b'polza tas-sigurta' dwar ir-riskji ta' terzi persuni.

Rat is-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati (Malta) bħala Qorti ta' Ĝudikatura Kriminali tal-10 ta' Mejju 2024, fejn il-Qorti, wara li rat l-artikoli 15(1)(b) u 15(3) tal-Kap. 65 u l-artikolu 3(1), 3(2)(a) u 3(2A) tal-Kap.104 sabet lill-akkużata ġatja tal-akkuži kollha dedotti fil-konfront tagħha u kkundannatha għall-ħlas ta' multa komplexiva ta' elfejn u seba' mitt Ewro (€2,700). In oltre, il-Qorti skwalifikat lill-ħatja milli jkollha jew tottjeni licenzja tas-sewqan għall-perijodu ta' tnax-il xahar mid-data tas-sentenza.

Rat ir-rikors tal-appellant Dolores Sammut Bonnici, ippreżent fis-17 ta' Mejju 2024, fejn talbet lil din l-Qorti sabiex tirrevoka u thassar għal kollox is-sentenza mogħtija mill-Ewwel Qorti tal-Maġistrati (Malta) fl-ismijiet premessi ta' nhar l-10 ta' Mejju 2024 u konsegwentement tilliberaha minn kull htija u piena.

Rat ir-risposta tal-Avukat Ģenerali datata 18 ta' Lulju 2024.

Rat l-atti u d-dokumenti kollha.

Rat il-fedina penali aġġornata tal-appellant esebita mill-Prosekuzzjoni fuq ordni tal-Qorti.

Semgħet trattazzjoni.

Ikkunsidrat:

Illi, fl-ewwel aggravju minnha ventilat, l-appellant tibda billi tilmenta mill-fatt illi fil-fehma tagħha l-Ewwel Qorti qalbet għal kollox u għall-kuntrarju l-oneru tal-prova rikjesta fil-kamp kriminali u dan meta assumiet fuq bażi ta' probabbilita' illi, galdarba is-sewwieq kien impiegat minn xi xahar qabel bhala xufier mas-soċjeta GreenSkip u għaladbarha hija kienet direttur ta' din is-socjeta', kien imissha vverifikat illi s-sewwieq kellu licenzja tas-sewqan valida qabel offriettlu l-imprieg, u qiset dan il-fatt kien isarraf awtomatikament f'permess minn naħha tagħha sabiex isuq it-trukk. *In oltre* tishaq li dakħinhar li seħħ l-inċident *de quo*, hija kienet imsiefra u għalhekk la kienet hi li tat il-permess lil Nadheer Kumbassery Abubaker li jsuq il-vettura in kwistjoni u lanqas kienet hi li kellmet lill-Pulizija hekk kif hemm indikat fl-*affidavit* tiegħu.

Illi, minn eżami tal-atti proċesswali odjerni jirriżulta li nhar id-19 ta' Frar 2024, għal ġabta ta' 10:48hrs, il-Pulizija addett mas-sezzjoni tat-traffiku, u čioe' PC 64 Tonio Sultana, interċetta "scammel truck" tal-ghamla Isuzu bin-numru ta' registrazzjoni GRN-015 tal-kumpanija "GreenSkips" qed jiaprova jipparkja eżatt f'kantuniera fuq id-"*double yellow lines*". Huwa waqqaf lix-xufier tal-istess trakk, ċertu Nadheer Kumbassery Abubaker, li la kellu liċenzja sabiex isuq l-istess trakk u lanqas allura kien kopert b'polza ta' assigurazzjoni. Fl-affidavit tiegħu l-kuntistabbli Sultana jikkontendi illi huwa kellem lil sid l-imsemmi trakk, u čioe' l-appellant fejn hija "**ammiett li kienet hija stess li ppermettiet lill-istess xufier, li kien impjegat magħha, čioe' lil Nadheer Kumbassery Abubaker, sabiex isuq l-imsemmija vettura (scammel truck)**".

Ikkunsidrat:

Illi, l-appellant tilmenta li hija qatt ma tat permess lil Nadheer Kumbassery Abubaker sabiex isuq il-vettura in kwistjoni. *In oltre*, tisħaq li lanqas ma kienet Malta fil-ġurnata ndikata fiċ-ċitazzjoni u allura wisq anqas tkellmet mal-Pulizija, kif minnhom mistqarr.

Issa l-Ewwel Qorti ikkunsidrat dawn id-difiżi fis-sentenza tagħha u qieset illi ġaldarba *ex admissis* l-appellant stqarret illi kienet hi l-persuna li impjegat lil Abubaker bhala xufier mal-kumpanija minnha gestita kwindi l-obbligu kien jaqa' fuq spallitha illi tivverifika illi dan kellu liċenzja tas-sewqan valida u allura li l-polza ta'l-assigurazzjoni tal-vetturi li hija kienet ser tinkarigah isuq kienet tkoprieh.

Illi, jibda' biex jingħad li għalkemm l-appellant ippreżzentat provi li jindikaw illi dakinhar tal-inċident hija ma kinitx Malta, b'daqsekk ma jfissirx illi dak li jikkontendi PC64 huwa inattendibbli. Dan magħdud, madanakollu, mill-affidavit ippreżzentat ta' dan il-kuntistabbli, kif ukoll mill-PIRS report ippreżzentat in atti ma jidhixx illi qabel giet mitkellma l-appellant ingħata it-twissija skont il-ligi u din il-prova kellha tiġi skartata bhala wahda inammissibbli. Premess dan, iżda, mix-xhieda ta' Claudia Diacono¹, in rappresentanza tal-*Malta Business Registry*, jirriżulta li l-appellant hija

¹ Fol.25 tal-atti

direttur tas-socjeta' "Green Skips Services Limited. In oltre, l-appellanti nnifisha fix-xieha tagħha quddiem l-Ewwel Qorti kkonfermat bil-ġurament li Nadheer Kumbassery Abubaker kien impjegat ta' dina l-istess socjeta', u li kienet hi li impjegatu bħala tali.

Illi l-Artikolu 13 tal-Att dwar l-Interpretazzjoni, jiddisponi illi:-

Meta xi reat taht jew kontra xi dispożizzjoni li tinsab f'xi Att, li jkun għadda sew qabel jew wara dan l-Att, isir minn korp jew għaqda ta' persuni, sew jekk tkun persuna ġuridika jew le, kull persuna li, fil-ħin tal-ġhemil tar-reat, kienet direttur, manager, segretarju jew uffiċjal ieħor simili tal-korp jew għaqda, jew kienet tidher li qed taġixxi f'dik il-kariga, tkun ħatja ta' dak ir-reat kemm il-darba ma tippruvax li r-reat ikun sar mingħajr it-tagħrif tagħha u li tkun eżercitat id-diliġenza kollha xierqa biex tevita l-ġhemil tar-reat ...

Illi, allura abbaži tal-provi prodotti, l-appellanti, fil-vesti tagħha ta' uffiċjal tal-kumpanija, kienet fid-dmir li tara li l-impjegati tagħha kellhom liċenzja tas-sewqan valida u li allura ġaldarba impjegat lil Abubabker bħala xufier kellha tara ukoll illi is-sewqan tiegħu, isir meta isir, anke jekk hi ma tkunx prezenti f'Malta, ikun kopert b' liċenzja tas-sewqan valida u li jkun ukoll kopert bil-polza ta'l-assigurazzjoni mahruġa fuq it-trukkijiet tal-kumpanija.

Illi mill-*affidavit* redatt minn Kenneth Pace², in rappresentanza ta' *Transport Malta*, jirriżulta illi: -

"... Nadheer Kumbassery Abubaker, holder of ID No 397016A, on the 19th of February 2024, was not in possession of a Maltese driving licence.

On the 7th of April 2024, has applied for a learner's permit for category 'B'.

Up to the 7th of May 2024, Nadheer Kumbassery Abubaker, did not apply for a practical test".

Illi, għalhekk huwa ppruvat ampjament li fid-data tal-inċident *de quo* Nadheer Kumbassery Abubaker ma kellux liċenzja valida tas-sewqan u allura jikkonsegwi li l-appellanti, fil-vesti tagħha ta' direttur tas-socjeta' li ngaggħat u ma eżercitat id-diliġenza kollha xierqa sabiex tevita l-ġhemil tar-reat odjern. Ghallinqas prova ta' dan

² Dok C1 a fol.7

hija ma tressaqx, kif kien jinkombi fuqha skont id-disposizzjonijiet tal-artikolu 13 tal-Att dwar l-Interpretazzjoni hawn fuq iċċitat. Illi:

The duties of directors can be classified under two categories, namely general duties and specific (or administrative) duties. The general duties of directors are found in the provisions of Article 136A of the Companies Act which can be classified into two further sub-categories, namely (i) duties of loyalty, and (ii) duties of care and skill.

.....

Apart from these duties, many other duties arise from a wide array of specific legislation such as the Prevention of Money Laundering Act (Chapter 373 of the Laws of Malta), the Social Security Act (Chapter 318 of the Laws of Malta), and the Value Added Tax Act (Chapter 406 of the Laws of Malta), not to mention several other laws which lay down the regulatory framework for a number of key strategic industries (financial services, pharmaceuticals, gambling etc), a breach of which could lead to personal criminal liability.

.....

As a matter of general observation, it is important to state that the personal liability of directors can never be waived by the company. Indeed Article 148(1) of the Companies Act provides that any written declaration exempting the director from such personal responsibility or undertaking to indemnify the director against any legal liability is deemed to be legally void. This is a mandatory public policy rule which cannot be derogated from³.

Għaldaqstant, din l-Qorti hija tal-fehma li l-Ewwel Qorti setgħet legalment u ragonevolment tasal għad-deċizjoni ta' htija fir-rigward l-ewwel imputazzjoni dedotta fil-konfront tal-appellanti, kif filfatt għamlet.

Ikkunsidrat:

³ <https://www.legal500.com>

Illi, it-tieni imputazzjoni dedotta kontra l-appellanti hija li hija ppermettiet lil Nadheer Kumbassery Abubaker isuq il-vettura in kwistjoni mingħajr ma kien kopert b'polza ta' assigurazzjoni valida.

Illi, l-Artikolu 3 tal-Kapitolu 104 tal-Ligijiet ta' Malta, jaqra:-

Bla ħsara tad-disposizzjonijiet ta' din l-Ordinanza, hadd ma jista' juža jew iġieghel jew iħalli lil persuna oħra tuža vettura bil-mutur fit-toroq kemm-il darba, għall-użu tal-vettura minnu jew minn dik il-persuna l-oħra, skont il-każ, ma tkunx isseħħ polza ta' assigurazzjoni dwar ir-riskji ta' terzi persuni, skont id-disposizzjonijiet ta' din l-Ordinanza.

Illi, pero' il-legislatur ma waqafx hemmhekk u dan meta fis-sub-artikoli (1A) u (1B) hemm hekk dispost:-

(1A) Ikun prezunt li ma kienx hemm polza tal-assigurazzjoni fis-seħħ skont is-subartikolu (1), kemm-il darba min jiġi akkużat b'reat taħt is-subartikolu (1) ma jgibx prova kuntrarja billi juri certifikat tal-assigurazzjoni mahruġ taħt l-artikolu 4(4). (enfazi ta' dina l-Qorti)

(1B) Tista' tingħata eċċeżzjoni valida, fil-prosekuzzjoni ta' reat taħt is-subartikolu (1), mill-akkużat jekk iġib prova li r-reat ikun sar mingħajr ma huwa kien jaf bih u li jkun eżerċita kull diligenza dovuta biex ma jħallix li r-reat isir.

Illi, ukoll l-artikolu 4(4) ta' l-istess Att jipprovd i illi:

“Polza ta' assigurazzjoni ma għandha ebda effett għall-finijiet ta' din l-Ordinanza kemm-il darba u sakemm ma jīgix mahruġ mill-assiguratur awtorizzat favur il-persuna li ħadet il-polza, certifikat (hawnhekk iż-żejjed 'il quddiem imsemmi “certifikat ta' assigurazzjoni”) fil-forma stabbilita; u meta l-polza ta'assigurazzjoni tkun certifikat internazzjonali ta' assigurazzjoni, dak iċ-ċertifikat internazzjonali għandu, għall-finijiet kollha ta' din l-Ordinanza ħlief meta r-rabta tal-kliem ma teħtiegx xort'oħra, ikun iċ-ċertifikat ta' assigurazzjoni meħtieġ li jinhareġ taħt dan is-subartikolu.”

Illi, huwa evidenti minn qari ta' din id-disposizzjoni tal-ligi illi għandha tirriżulta ir-reita' kull meta ma jkunx hemm mahruġ favur il-persuna imputata bir-reat taħt l-Artikolu 3 certifikat ta' l-assigurazzjoni. Il-legislatur, imbagħad, iqiegħed fuq l-ispalla tal-persuna akkużata l-ħtieġa li huwa jeżonera ruħu mir-responsabbilta' kriminali meta allura għandu jgħib prova illi l-vettura hija koperta b'polza ta'l-assikurazzjoni dwar ir-riskji ta' terzi persuni u dan billi juri li hemm fuq saqajh certifikat ta'l-assigurazzjoni mahruġ fit-termini ta'l-artikolu 4(4) ta'l-Ordinanza **favur is-sewwieq**. Illi din il-Qorti tishaq illi mhux biżżejjed li jkun hemm certifikat ta' assigurazzjoni

maħruġ fuq kwalunkwe persuna, għaliex l-artikolu 4(4), li jagħmel referenza għalih l-artikolu 3(1A), jinneċċesita illi dan ikun maħruġ favur dik il-persuna li tkun qed issuq il-vettura, u l-kwistjoni dwar jekk l-obbligazzjonijiet naxxenti minn din il-polza tal-assigurazzjoni għandhomx ikunu onorati xorta waħda mis-soċjeta assiguratriċi, għalkemm il-vettura ma tkunx misjuqa minn sewwieq awtoriżżat skont il-polza tal-assigurazzjoni, hija *res inter alios acta*, li hija kwistjoni purament ta' natura ċivili li ma għandha ikollha ebda piż fil-kamp penali.

Illi mbagħad d-Direttiva 2009/103/KE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tas-16 ta' Settembru 2009 dwar l-assigurazzjoni kontra responsabbiltà ċivili fir-rigward tal-użu ta' vetturi bil-mutur u l-infurzar tal-obbligu ta' assigurazzjoni kontra din ir-responsabbiltà, fil-preamble 3 tiegħi jindika l-ghan wara dawn ir-regolamenti komunitarji, meta jingħad hekk:

Kull Stat Membru għandu jieħu l-miżuri kollha xierqa biex jassigura li r-responsabbiltà ċivili fir-rigward tal-użu ta' vetturi normalment ibbażati fit-territorju tiegħi hi koperta b'assigurazzjoni. Il-limitu tar-responsabbiltà koperta u t-terminali u l-kondizzjonijiet ta' din il-kopertura għandhom jiġu determinati fuq il-baži ta' dawk il-miżuri.

Illi l-miżuri ewropej ifittxu sabiex jassiguraw illi l-użu tal-vetturi jkun kopert b'polza ta'l-assigurazzjoni u mhux il-vettura innifisha. L-artikolu 3 għalkemm intestat dwar l-“assigurazzjoni obbligatorja għall-vettura”, madanakollu jiddisponi illi:

Kull Stat Membru għandu, soġġett għall-Artikolu 5, jieħu l-miżuri kollha xierqa biex jassigura li r-responsabbiltà ċivili fir-rigward tal-użu ta' vetturi normalment ibbażati fit-territorju tiegħi tkun koperta minn assigurazzjoni.

Illi l-artikolu 13, jipprobixxi deroga mill-applikabbilita' ta'l-artikolu 3 hawn fuq iċċitat fil-każijiet fejn per eżempju is-sewwieq ma jkollux liċenzja tas-sewqan, billi din tirreferi esklusivament għall-obbligi ċivili tas-soċjetajiet ta'l-assigurazzjoni li meta jkun hemm polza fuq saqajha it-terz danneġġat għandu jkun dejjem indenniżżat għal kwalunkwe ħsara minnu sofferta. Ma jirreferiex għar-responsabbilta' penali ta' min jintenta isuq vettura meta ma jkollux liċenzja tas-sewqan jew polza tal-assigurazzjoni

li tkopri is-sewqan tiegħu. Li kieku kien hekk allura il-qrati ta' ġurisdizzjoni penali jkunu qed jagħtu *carte blanche* lil kull min jidhirlu illi għalkemm ma għandux licenzja tas-sewqan u/jew polza ta'l-assigurazzjoni mahruġa f'ismu jew inkella li tindikah bħala *authorised driver*, jista' xortawaħda isuq vettura li jkollha polza ta'l-assigurazzjoni fuq saqajha, iżda li ma tkunx tkoprieh. Tant hu hekk illi d-direttiva thalli f'idejn l-Istati Membri jillegislaw dawk il-ligijiet li jidhrilhom meħtiega sabiex ikun żgurat l-applikazzjoni tagħha:

L-Istati Membri għandhom jistabbilixxu pieni għal ksur tad-dispozizzjonijiet nazzjonali li huma jadottaw fl-implimentazzjoni ta' din id-Direttiva u jieħdu l-passi meħtiega biex jassiguraw l-applikazzjoni tagħhom. Il-pieni għandhom ikunu effettivi, proporzjonati u disważivi.

Illi, hekk kif ġie ritenut minn dina l-Qorti diversament preseduta fil-kawża fl-ismijiet “Il-Pulizija vs Gilbert Gatt” deċiza nhar il-11 ta’ Mejju 2023 –

F'kull kaz, anki kieku l-karozza tkun koperta b'assikurazzjoni, dan ma jfissirx li kull driver li jirkeb fiha, jkunx licenzjat jew le, jkun ukoll kopert b'polza kontra r-riskji tat-terzi persuni ghax jistgħu ikun hemm restrizzjonijiet dwar min ikun kopert b' polza partikolari.

Illi, konsegwentement tenut kont tad-dicitura tal-ligi applikabbi għal din l-imputazzjoni in dizamina, ġialadarba ġie ppruvat mingħajr l-ebda dubbju, li Nadheer Kumbassery Abubaker ma kellux licenzja tas-sewqan dakħinhar tal-inċident *de quo*, huwa ma seta’ jkun qatt kopert b'polza ta’ assigurazzjoni, anke li kieku dina kienet tgħajjat lili. Dan għaliex l-Artikolu 3 tal-Kapitolu 104 tal-Ligijiet ta’ Malta jipprospetta l-htija tal-persuna li ssuq vettura meta il-polza ta’ l-assigurazzjoni ma tkopriex tali sewqan minn dik il-persuna. Din il-prova ma ssirx mill-Prosekuzzjoni, iżda trid issir mill-persuna mputata, prova li neċċesarjament hija f'idejh bħala dik il-persuna li hija mixlja bl-att vjolattiv. Dan għaliex hekk kif ikun hemm ix-xilja taħt il-Kapitolu 104, hemm il-presunzjoni illi ma kienx hemm polza ta'l-assigurazzjoni, liema presunzjoni trid tingħebleb mill-persuna mixlja bir-reat. Illi din il-prova ssir bil-produzzjoni ta’ certifikat ta’ l-assigurazzjoni li għandu jkun jikkonforma mar-rekwiżiti stabbilit fl-artikolu 4(4) ta’ l-Att, u fuq kollox illi dan iċ-ċertifikat huwa tali li jkopri kwalunkwe ħsara li talvolta tista’ tkun minnu kkaġjonata waqt is-sewqan tal-vettura.

Illi, t-test bl-Ingliz ta' din id-disposizzjoni tal-liġi, fil-fehma tal-Qorti huwa iktar čar u inekwivoku meta hemm hekk dispost:

Subject to the provisions of this Ordinance, it shall not be lawful for any person to use or to cause or permit any other person to use a motor vehicle on a road unless there is in force in relation to the user of the vehicle by that person or that other person, as the case may be, such a policy of insurance in respect of third-party risks as complies with the requirements of this Ordinance. (enfazi tal-Qorti)

Illi, id-diċitura adoperata għalhekk tinneċċessita prova dwar l-eżistenza ta' polza ta 'l-assigurazzjoni li tikkonforma ruħha mar-rekwiziti stabbiliti fl-Ordinanza u li tkopri lis-sewwieq li jkun kiser il-liġi u li hi maħruga favur tiegħu, u dan skont id-disposizzjonijiet tal-artikolu 4(4) ta'l-Att imsemmi. F'dawn iċ-ċirkostanzi probatorji l-Qorti ma tarax illi l-appellanti tista' jaħrab mir-responsabbilta' penali għal din l-infrazjoni tal-liġi meta huwa evidenti illi l-impjegat tagħha lanqas biss kien licenzjat li jsuq fit-toroq Maltin. Għalhekk, fid-dawl ta' dawn il-konsiderazzjonijiet il-Qorti tqies li l-Ewwel Qorti kienet legalment korretta meta sabet lill-appellanti ġatja ukoll tat-tieni imputazzjoni dedotta fil-konfront tagħha.

Ikkunsidrat:

Illi, il-*gravam* rimanenti sottopost għall-gudizzju ta' din l-Qorti huwa dwar il-piena erogata mill-Ewwel Qorti fejn l-appellanti tishaq li s-sospensjoni tal-licenzja tas-sewqan tagħha għal perijodu ta' tnax-il xahar hija wisq esägerata fiċ-ċirkostanzi ta' dana l-każ.

Illi, qabel kull konsiderazzjoni oħra dwar dan l-ilment, din l-Qorti tirrileva li gie stabbilit b'mod kopjuz fil-gurisprudenza nostrana illi qorti ta' revizjoni bhala regola ma tirrimpjazzax il-piena mogħtija mill-Ewwel Qorti b'dik li kieku hija - cioè din il-Qorti - kienet tagħti f'dawk iċ-ċirkostanzi, kemm-il darba ma jkunx jirrizulta li l-piena mogħtija mill-Ewwel Qorti kienet b'xi mod "wrong in principle" jew "manifestly excessive"⁴.

⁴ The Republic of Malta vs v. Kandemir Meryem Nilgum and Kucuk Melek, deċiza nhar il-25 ta' Awissu 2005.

Illi, l-piena mposta mill-Ewwel Qorti hija waħda fil-parametri prospettati mill-ligi fejn is-sospensjoni tal-liċenzja tas-sewqan hija waħda tassattiva u għalhekk, galadárba instabett il-htija fil-konfront tal-appellant, l-Ewwel Qorti ma kellhiex triq ohra ħlief li tgħaddi sabiex tordna din s-sospensjoni li, fir-rigward ta' sejbien ta' htija għar-reat imfassal fl-artikolu 3 tal-Kapitolu 104 tal-Ligijiet ta' Malta, il-minimu ipprospettat għal din is-sospensjoni hija dik ta' tnax-il xahar, u kwindi ebda varjazzjoni fir-rigward ma tista' qatt tkun ikkontemplata. Għalhekk ma hemm xejn sindikabbli fil-piena erogata mill-Ewwel Qorti u l-aggravju tal-appellant fir-rigward qed jiġi miċhud.

Għal dawn il-motivi, l-Qorti taqta' u tiddeċiedi billi tiċħad l-appell u tikkonferma s-sentenza appellata fl-intier tagħha.

Edwina Grima

Imħallef